

Hooger
achten
ng te doen,
gepleegd
n; en de
shtneming
wen Hoog-
aldus, dat
Kerken als
onderwijs
e maal uit
e eerst het
oogleeraren
a tot eene
geven van
is aan de
hunnerijds
d schrijven
de benoe-
swaar niet
te ruimen
en de zaak
de. Ingeval
benoeming
n door, en
reming van
nging voor

uit van de
oger Onder-
leggen en
bij deze
even zij bij
e maanden
eten van
derwijs; en
te schikking
benoeming
recht van
ie over het
een bezwaar
ar door de
d, gaan de
en laten de
erzijds eene

achten het
atoren een
nnen doen,
n is, ter-
je Univer-
siteit wordt,
de benoe-
en met de
kelijke Cu-
cid, mogen
g doen, die
d medege-
krijgt, en
dit moeilijk
onlijke ge-
wij de Di-
mogen doen
e goedkeur-
baar beslag

voordingen,
lat door de
recht is ge-
et vette let-
de Schrift?
erde alinea
ren, dat de
Universiteit
de Synode
ke Curato-
acht. In de
it wel, dat
i tegen een
Kerkelijke
de Gene-
recht, maar
Universiteit,
i verwerpt.
Hieruit leidt
s de einde-
cht zou heb-

een raadsel,
rgaderingen
ngen kun-
velisting is
a te duiden,
naak *finaal*
Universiteit
eggen. Om-
elft dit aan-
g opziet na
deze be-
seming een

het be-
Ds. Fern-
in bewo-
stische o-
e bedoeling
atoren een
en dan aan
sheit.
te zijn, dat
ndruk gold
t wij juist
de opstel-
t, is door
e broederen
g antwoord
eerde woor-
t, die ge-
teekenaars
ring zelf zoo

geopperd is,
om de beide
luidend te
ijl wint het
nleiding tot
eggenomen.
de Generale
mand enig

g, die tegen
pt-contract
actie maar
dt. Dit be-

TRACT.

et de Direc-
er Onderwijs

zal van weerszijden opzeggbaar zijn, mits hiervan
een jaar van tevoren kennis gegeven worde.

Ook bij dit artikel houden wij ons aan
hetgeen *publiek gezegd* is. De insinuaties,
die men *heimelijk* rondstrooit, achten wij te
beledigend om ze zelfs te weerleggen. Er
zijn beschuldigingen, waarop een man van
karakter niet antwoorde kan.

De bedenking, die publiek is uitgesproken,
is, dat door deze slotbepaling de gehele
regeling op losse schroeven wordt gesteld.
Het contract kan elk oogenblik worden opge-
zegd. Indien een der beide contractanten,
hetzij de Generale Synode of de Vereenig-
ing voor Hooger Onderwijs, na korten tijd
spijt kreeg van de gedane concessies en
het contract opzegt, zou de mede-contract-
ante daardoor in niet geringe moeilijkheid
kunnen komen. Elke scheiding van wat
met zoveel moeite is saamgebracht, zou
niet alleen op financiële, maar op morele
offers komen te staan. Het was daarom
veel beter, dat het contract voor een
vasten tijd werd gesloten, bijv. voor den
tijd van vijftien jaar, met de bepaling dat
eerst na dat tijdsverloop wijzigingen in
het contract zouden kunnen aangebracht
worden.

Natuurlijk is dit gevaar aan de aandacht
der broeders die het concept onderteekend
hebben, niet ongaan. Zonder onbescheiden
te zijn mag wel worden meegedeeld, dat
Prof. Noordzij, die dit bezwaar in de *Ba-
nijn* opperde, reeds op de vergadering te
Utrecht een voorstel in dien geest had in-
gegeven. Dat de onderteekenaars van het
advies met dien voorstel niet zijn mee-
gegaan, was geenszins omdat men dit ge-
vaar niet inzag, maar omdat tegenover den
voorslag van Prof. Noordzij niet minder
bezwaren bleken te bestaan.

Voorreest bracht men het kerkrechtelijk
bezwaa in, dat een Generale Synode moei-
lijk een besluit kan nemen, waardoor de
volgende Generale Synodes in rechten zou-
den gebonden zijn. Een contract, stel voor
vijftien jaar gesloten, zou vier achtereen-
volgende Synodes binden. Ook al oordeelde
een volgende Generale Synode, dat het con-
tract voor de Kerken nadeelig was, dan
zou deze Synode het contract niet kunnen
wijzigen of opzeggen, dan met goedvinden
der Vereeniging. Een Vereeniging, die
indien we ons zoo mogen uitdrukken, een
doorlopend bestaan heeft, kan een contract
voor jaren sluiten. Maar een Generale
Synode, die, zoodra haar zittingen zijn af-
geloopen, ophoudt te bestaan, kan dit
eigenlijk niet.

In de tweede plaats achtte men, dat er
geen gering bezwaar tegen bestond, het
contract telkens na *vijftien jaar* weer ge-
heel op losse schroeven te stellen. Zooda
de bepaling thans luidt, loopt het contract
van zelf door. Het is, als men zoo wil, een
huwelijkssluiting *voor het leven*. Niet licht
zal of de Vereeniging of de Generale Synode
er aan denken een contract, dat met zoo-
veel moeite is tot stand gekomen, te ver-
breken. Daarentegen, wanneer na vijftien
jaar het contract afloopt en hernieuwd moet
worden, zal men van zelf aan beide zijden
gaan vragen, of er geen andere condities
te bedingen zijn. Het loven en bieden zal
opnieuw aanvangen, en de onoverwinnelijke
strijd, die thans gestreden wordt, dreigt dan
telkens weer uit te barsten.

Maar het ernstigste bezwaar is, dat de
Generale Synode door zulk een vijftien-jarig
contract belet zal worden voor de *autonoomheid*
van het beginsel zorg te dragen. Gesteld,
dat aan de Vrije Universiteit onder de
niet-theologische hoogleraren een man op-
stond, die bedenkelijke leerstellingen ver-
kondigde; dat zulk een hoogleraar invloed
kreeg op de hoogleraren in de theologie
en de studenten, en de Vrije Universiteit
weigende zulk een hoogleraar te ontslaan,
dan zou de Generale Synode haar theolo-
gische school, zoodat jaren als het contract
nog duurde, aan dien verderfelijken invloed
moeten blootstellen en het contract niet
kunnen verbreken.

Niet in het belang der Vrije Universiteit,
maar in het *belang der kerken* is deze be-
paling daarom gemaakt, zoodat zij thans
luidt. Met dezen sleutel in handen blijven
de kerken altoos meester van haar Theo-
logische school. Zoodra eenig gevaar dreigt,
moet de generale Synode kunnen door-
tasten. Haar door een contract voor vijftien
jaar te binden, zou daarom stellig niet in
het belang der kerken zijn.

Hoewel naar onze overtuiging het slot-
artikel dus kerkrechtelijk alleen juist is en het
meest in het belang der kerken, neemt dit
echter niet weg, dat wanneer een belangrijk
deel der kerken van oordeel bleek, dat het
contract niet kan worden aangenomen, wan-
neer er geen zekerheid is, dat men over
en weer gedurende de eerste vijftien jaren
geen pogingen zal aanwenden om nieuwe
concessies te verkrijgen of de gedane con-
cessies weer teniet te doen door opzegging
van het contract. — getracht zou kunnen wor-
den aan dit bezwaar tegemoet te komen. Van
de zijde der vereeniging voor Hooger Onder-
wijs zal er wel geen bezwaar tegen bestaan,
het contract voor een zeker aantal jaren
vast te leggen. Wanneer de Vrije Univer-
siteit, gelijk de meerderheid der onderte-
kenaren het wenschelijk oordeelde, niet te
Amsterdam bleef, maar naar elders ver-
plaatst werd, dan zou dit zulke belangrijke
financiële offers eischen, dat de Vereeniging
zeker niet gaarne aan het gevaar zou bloot
staan, dat een volgende Generale Synode
het contract verbrak en daarmede al de
verreken winste voor de Theol. faculteit
weer verloren ging.

Het wantrouwen, alsof in dit slotartikel
de herfboom zat, waardoor de Universiteit,
nadat de saamsmelting der beide inrichtingen
een feit was, de Kerken zou kunnen *dwingen*
het contract te wijzigen in voor haar voor-
deeligen zin, is niet alleen krenkend voor
de mannen, die aan de Universiteit de leiding
hebben, maar ook geheel ongemotiveerd.

Maar nu dit wantrouwen eenmaal is opge-
wekt, zal men wellicht beter doen met een
vaste tijdsbepaling in het contract op te
nemen, gedurende welke geen *wijzigingen*
in het contract kunnen worden aangebracht
dan met wederzijdsch goedvinden. Het recht
om het contract zelf te *verbreken*, wanneer
principieel gevaar dreigt, zal echter voor
beide partijen altijd moeten gehandhaafd
blijven. Trouwens, dit recht behoeft niet
eens in een artikel omschreven te worden.
Het spreekt vanzelf. Nood breekt altoos wet.

Agitatie.

Onze redactie heeft het bij de broederen,
die tegen de aanneming van het Concept-
contract zijn, verkworven.

Met name onze kenschetsing van de thans
ontstane beweging als een agitatie, die groo-
teels door onjuiste geruchten in het
leven was geroepen, schijnt kwaad bloed te
hebben gezet.

Gaarne verleen wij aan Ds. Kaptein
van Axel het woord om hierover in ons
blad zijn beldag te doen:

Aan den Redacteur van de *Heraut*
Mijnheer de Redacteur!

Vergun mij s.v.p. eenige ruimte in uw blad
voor dit schrijven.

Met bevrediging las ik een en ander van
wat onder het opschrift: „Mag men doorgaan?”
in de *Heraut* No. 1269 wordt beweerd.

‘t Is echter niet zozeer uw raad zelf, die me
aanleiding geeft tot dit schrijven, als wel de
voorstelling van de zaak in quaestie, die aan
uwen raad ten grondslag ligt.

M. i. is die voorstelling ten eenen male on-
juist, en mag het niet zonder een woord van
protest voorbijgaan, dat ze zwart op wit in de
Heraut gegeven wordt.

Zoo zegt u, dat de Generale Synode het recht
noch de bevoegdheid heeft om het concept-
contract aan te nemen, indien het metterdaad
in *Augustus* blijkt, dat een *zeer belangrijk deel*
onzer kerken *principieel* tegen de eenheid van
opleiding is. Daar stelt u het dus voor, alsof
een tegenstander van het concept-contract van
zelf ook is een principieele tegenstander van
eenheid van opleiding.

Dat is een besluit onjuiste voorstelling. ‘t Con-
cept-contract geeft geen principieele oplossing
van het vraagstuk der opleiding. U noemt het
zelf een compromis.

Vele tegenstanders van het concept-contract
zijn principieel vóór eenheid van opleiding.
Ware uwe redenering juist, dan zou b.v.
Ds. Klaarhamer van Utrecht, die het niet eens
is met het concept-contract, ook principieel zijn
tegen eenheid van opleiding.

Niet minder onjuist is uwe voorstelling, waar
u nog „een bijzondere draagende in dit spe-
ciale geval” bijbrengt, en wel, dat de bezwaren
tegen het concept-contract niet zozeer hun oor-
zaak vinden in het contract zelf.

U constateert daar eenvoudig iets, dat u niet
bewijst en ook niet zoudt kunnen bewijzen.
Want wel ter dege liggen er voor hen, die
den weg in het advies der 25 aangewezen, niet
op willen, bezwaren in het contract zelf, gelijk
trouwens ook aan u wel geen geheim meer
wezen zal.

De insender in de *Banijn* bewijst hier niets.
Zoo er bewijskracht gelegen ware in hetgeen
die insender schreef, zoudt u daartoe kunnen
en mogen concluderen, maar — ten opzichte
van hem alleen; niet ten opzichte van alle be-
zwaarden.

Bepaald *knetsend* is uwe voorstelling, waar u
als grond van oppositie aanwijst: „onjuiste
mededeelingen”, „verdachtmaking”, „onware ge-
ruchten”, en „kunstmatige opwekking der ge-
moederen”.

Er zou meer zijn, waarop met reden aan-
merking kon worden gemaakt. Dit zijn de hoofd-
zaken.

En doel van dit schrijven is niet om mezelf,
als tegenstander van het Concept-contract, tegen
de minder waardeerende voorstelling, die het
u belijft van de bezwaarden te geven, te ver-
dedigen. Ook niet, om het aawaard voor anderen
op te nemen. Ieder spreke voor zich.

Maar om er tegen te protesteren dat de
Redactie van de *Heraut* klakkeloos weg een
averechtsche voorstelling geeft van de zaak en
m. a. w. de bezwaarde broederen „qualificeert
als deels moedwillige onruststokers in de kerken,
door allerlei valsche drijfveeren gedreven en
allerlei onserlijke middelen gebruikende, deels
onnoozelen, die zich laten opzweepen.”

Te meer nog, waar u dat voorstelt, niet als
persoonlijke mening, maar als een objectieve
onweersprekelijke waarheid.

Ook de Redactie van de *Heraut* heeft niet
het recht, alsof te handelen tegenover hen, die
de vrijheid nemen met haar van opinie te ver-
schillen. Ik weet niet, of dergelijk schrijven
dienstig zal zijn om „de kracht der waarheid
de overhand te doen behouden.”

En als de *Heraut* op deze wijze het vuur
opent tegen de bezwaarde broederen, welke
zonderling gedachte moet men zich dan wel
vormen van de „eerlijke middelen”, waarmede
„een dapper soldaat” strijden moet om „de
overwinning te behalen.”

U bij voorbaat dankend voor de verleende
plaatsruimte, verblijf ik, geachte Redactie,
Uw diu, dnu.,

K. J. KAPTEIJN, F. D. M.

Axel, 30 April 1902.

Wat Ds. Kaptein hier schrijft, dat wij de
bezwaarden hebben gequalificeerd als „deels
moedwillige onruststokers in de kerken, door
allerlei kwade drijfveeren gedreven en al-
lerlei onserlijke middelen gebruikende, deels
onnoozelen, die zich laten opzweepen” is
ten eenenmale onjuist. Zulk een qualifica-
tie staat nergens in de *Heraut* te lezen.
Indien we ons aan zulk een verdachtmaking
hadden schuldig gemaakt, zouden wij de
eersten zijn om hierover publiek schuld te
belijden. Niets is verder van onze bedoeling
dan olie te willen gieten in het vuur der
hartstochten, dat thans in onze kerken gloeit.

Het bewijs hiervoor is gemakkelijk te
leveren.

De *Heraut* heeft niet alleen het Concept
der 25 broederen, maar evenzeer de afwij-
kende adviezen van Ds. Klaarhamer, Prof.
Noordzij in extenso overgenomen; van elk
woord van critiek zich onthouden en zelfs
het goed recht dezer broederen verdedigd
om op zakelijke, aan het Concept zelf ont-
leende gronden tegen de aanneming van dit
Concept bezwaar te hebben.

Wij zijn verder gegaan dan dat.

Toen een deel der pers o.i. te eenzijdig
de loftroupt stak voor Ds. Klaarhamer,
alsof hij alleen een daad van moed deed
door voor zijn beginsel uit te komen, hebben
wij dienzelfden lof gevraagd voor de broe-
deren ter andere zijde, die voor de „eigen
inrichting” meenden te moeten opkomen.
Aan de eerlijkheid van de overtuiging dezer
broederen is door ons nooit getwijfeld, ook
al was hun standpunt het onze niet.

Geheel anders daarentegen staan we
tegenover de „agitatie”, die daarna is ver-
wekt en die o. l. op zeer bedenkelijke wijze
de rust der kerken heeft verstoord.

Terwijl de voorstellers van het concept
geen enkele poging hebben gedaan om hun
advies door te drijven; de kerken geheel vrij
hebben gelaten in haar oordeel, en slechts
twee hunner kalm en zakelijk hebben aange-
geven, waarom zij dit advies hadden onder-
teekend, hebben de bezwaarde broeders met
hun geschriften de kerken overstromd,
geheime vergaderingen belegd, „alle man
op zijn post geroepen”, alsof er een veld-
slag moest geleverd worden, en zelfs den
raad gegeven, dat niet alleen kerkeraden
en classieke vergaderingen, maar tot de
gemeentelieden inluits moesten saamkomen
om protesten naar de Synode te zenden.
Men is zelfs zoover gegaan van publiek het
wachtwoord te geven, dat naar de meer-
dere vergaderingen *niemand* mocht afge-
vaardigd, *die niet tegen het concept is*. In-
dien dit soms geen „agitatie” heeten moet,
wat is het dan wel?

En wat nog erger is, men heeft bij deze
agitatie gebruikt gemaakt van tal van onjuiste
mededeelingen, onware voorstellingen en
verdachtmakingen, die uiterst krenkend zijn
voor de goede trouw der broederen, die
het advies hebben onderteekend. Elders
in ons blad hebben wij reeds aangewezen,
hoe onwaar de voorstelling is, alsof de
slotbepaling van het contract aldus gesteld
zou zijn door de voorstanders der Vrije
Universiteit met de geheime bedoeling, om
straks de kerken door opzegging van het
contract te dwingen de thans verworven
rechten weer prijs te geven. Eer bleek, dat
men van de zijde der Universiteit er wel
het minst bezwaar tegen hebben kan, het
contract voor een vast aantal jaren te
sluiten, omdat juist voor de Universiteit
een verbreken van het contract de schromeli-
jkste gevolgen na zich slepen zou.

Even onjuist is het gerucht gebleken, dat
de Minister zwanger ging van het plan om
de Theologische faculteiten onder Staats-
controle te brengen. Even onjuist de be-
denking aan Art. 2 ontleend, alsof daarin
de bedoeling lag, dat de Universiteit de
benoeming van een hoogleraar zou kunnen
beletten, wanneer de Generale Synode deze
benoeming toch had goedgekeurd. Even
onjuist het bezwaar, nu pas weer door Ds.
Vogelaar in de *Geldersche Kerkbode* geopperd,
dat de hoogleraren in de Theologie aan
de Enquêtecommissie zouden onderworpen
worden, want op de vergaderingen te Utrecht
is juist het tegendeel vastgesteld, gelijk Prof.
Noordzij uitnemend goed weet. En einde-
lijk — want indien we alle „onjuiste me-
dedeelingen” wilden opnoemen, zouden we een
halve *Heraut* kunnen vullen — even onjuist
is de voorstelling alsof de onderteekenaars
van het Concept bedoelden de *Theologische
School te laten verdwijnen*; een voorstelling,
die niet alleen uitermate krenkend is voor
mannen als de broeders Bos en Littooy, die
heel hun leven juist voor de school hebben
gestreden, maar waartegen ook Dr. Wag-
enaar met kracht en klem van redenen in de
Zuider Kerkbode opkwam.

En nu wordt hier om de eere onzer
kerken nog verzwegen, wat in besloten ver-
gaderingen, kerkeraden en classes in stilte
rondverteld wordt. Licht Axel zoover van
het centrum des lands, dat Ds. Kaptein in het
geheel niet gehoord heeft van de „geruchten”,
die na zekere vergadering te Utrecht de
ronde deden? Geruchten, dat het afwijkend
advies van Ds. Klaarhamer gepubliceerd was
op aanraden van een hooggeacht broeder
van de Vrije Universiteit, die nu ja het concept
wel onderteekend had, maar langs deze
achterdeur zijn amendementen op de Synode
wilde brengen? Geruchten, dat evenzo twee
andere broederen, die in zeer nauwe relatie
tot de Theologische school staan, reeds
ernstig berouw hadden dat hun naam onder
het advies stond, terwijl één dzer broe-
deren nog kort te voren openlijk gezegd had,
dat hij na de verklaring van de *Heraut*
zijn handteekening gestand deed en de ander
kloot daarop in het Tijdschrift voor Gere-
formeerde Theologie het concept warm
verdedigde en aanbeval?

Met smart spreken we deze dingen uit.
Alleen omdat Ds. Kaptein *bewijst* vraagt
voor hetgeen lippis en tonsoribus notum est.

Dat door deze onjuiste berichten de Ker-
ken belet zijn geworden, een onpartijdig en
billijk oordeel over het contract te vellen,
zoodat het daar ligt, is geen subjectieve
indruk van onze redactie, gelijk Ds. Kap-
tein meent, steunt ook niet alleen op de
uitlating van een enkelen inzender in de
Banijn, maar werd ons van alle zijden zoo-
wel door voor- als tegenstanders van het
Concept meegedeeld.

Wil Ds. Kaptein een zeer positief bewijs?

Na de rondborstige verklaring van den
Minister, dat de booze plannen, hem toege-
dicht, onjuist waren, werd in de week
daarop in onderscheidene classieke ver-
gaderingen, in Zuid-Holland gehouden, het
concept-contract met algemeene of bijna
algemeene stemmen, aangenomen.

Geeft dit dan geen hope, dat wanneer
alle misverstand zal zijn opgehelderd en
het Contract om *alle* misverstand af te
snijden op enkele punten zal zijn aangevuld
en gewijzigd, de thans bestaande oppositie
belangrijk slinken zal, en men wellicht ten
slotte tot een „entente cordiale” zal kun-
nen komen?

Het verblijdt ons daarom, dat Ds. Kap-
tein, die tegen het Concept is, zich een

warm voorstander verklaart van de eenheid
van opleiding. Trouwens, voor bestendiging
van de bestaande gedeelheid pleit schier
niemand. Op de Synode van Groningen
werd reeds verklaard, dat *alle* kerken voor
eenheid van opleiding waren. De kerken
behoeven dus voor deze eenheid niet „tijp
gemaakt”; ze verlangen niets liever, dan
dat deze eenheid komt, en wij twijfelen niet,
of de kerken zullen niet rusten voordat deze
eenheid verkregen is.

Natuurlijk kan die eenheid nooit bereikt
op de wijze, die de protesteerende broe-
deren te Utrecht in hun contra-advies heb-
ben aangewezen, of die door Prof. Linde-
boom in de classis Zwolle thans is bepleit.
Deze zogenaamde *radicale* oplossing bestaat
daarin, dat de Generale Synode met de Uni-
versiteit een contract zal sluiten, waarbij deze
haar Theologische faculteit of geheel ophiet
of alleen in stand houdt voor de doctoraal-
studie en de studenten verplicht zullen wor-
den, voor hun theologische studie *niet* uit-
gebreuk te maken van de „School der Ker-
ken,” die geheel los naast de Universiteit
moet blijven bestaan. Dit is geen *oplossing*,
maar een *doorhakken* van den knoop. Het
wil dat het *seminaristische* beginsel zegevier
zal en het *universitaire* de kop zal worden
ingedrukt. Het is geen vredesvoerslag, maar
een ultimatum.

Niet alleen zal de Vrije Universiteit harer-
zijds nooit zulk een contract willen sluiten,
waarbij zij haar meest invloedrijke faculteit
prijs geeft, om daarvoor *niets* in de plaats
te ontvangen, maar ook de meerderheid der
kerken, die steeds principieel voor de uni-
versitaire opleiding zich verklaarde, zal zulk
een voorstel nimmer kunnen goedkeuren.
En gesteld al een oogenblik, dat door agitatie
een toevallige meerderheid op de Generale
Synode voor zulk een voorstel te vinden
ware, dan zou deze meerderheid toch een
zoo sterke en beslissende minderheid tegenover
zich vinden, dat aan het doorzetten van zulk
een voorstel niet te denken viel.

Wanneer straks op de Generale Synode
blijkt, dat dit contra-voorstel voor de
Vrije Universiteit *onaanvaardbaar* is, en door
de meerderheid der Kerken *niet* gewenscht
wordt, dan zullen de broeders, die zoo sterk
voor eenheid van opleiding ijveren, en ver-
klaard hebben, dat handhaving van het
statu quo voor den vrede der kerken beden-
kelijk was, ongetwijfeld wel bereid worden
bevonden, mede te werken tot een *practi-
sche* oplossing, waardoor geen van de beide
beginselen geschonden wordt, en die daarom
niet een deel der kerken, maar alle kerken
bevredigen kan.

Daartoe ga het gebod op tot Hem, wiens
Geest alleen wijsheid schenken kan aan onze
Synode, en in wiens hand de harten der
mensen zijn als waterbekken.

Moed.

Het openingswoord, waarmede Prof. Wol-
tjer de vergadering van Christelijk Nationaal
inleidde, verdient de ernstige behartig-
ing van ieder die met het onderwijs zich
bezigt houdt.

Nu het jaarverslag van Christelijk Natio-
naal deze rede in extenso mededeelde, ont-
leenen wij aan dit openingswoord, wat Prof.
Woltjer zeide van den moed der overtuiging,
die van elk onderwijzer geëischt wordt:

Er is zooveel in ons en om ons, dat tracht
het ideaal naar beneden te halen of het streven
naar het ideaal te verlammen. Traagheid en
gemakzucht drijven naar een bleekzuchtig con-
servatisme. De zaak loopt nu eenmaal vrij goed,
zegt men, laat het nu maar zoo blijven, men
kan in deze wereld toch de dingen nooit krijgen,
zoodat ze wel zouden moeten wezen. Het gevaar
van aldus te redeneeren neemt in den regel toe
met het klimmen der jaren. Maar M. H. zóó
wordt de Vrije school niet gediend, dat is het
niet wat de dienst des Heeren van ons vraagt.
„Zijt niet traag in het benaastigen. Zijt vurig
van geest,” roept de heilige Apostel ons toe.
Wie waarlijk geloofd dat de Vrije school in haar
wezen door Gods wil is bepaald, en tot de ken-
nis van dat wezen enigszins is doorgedrongen,
die zal voor haar wezen en welwezen ijveren en
strijden met den moed eener heilige overtuiging,
die zal door dat geloof de kracht vernieuwen,
die slappe handen versterken, die struikelende knieën
vast stellen.

Zij die gelooven haasten niet. Wie een plan
tasbeeld najaagt is onrustig, jaagt er roekeloos
op los, meent dat hij het nu grijpen moet of
noot, en zinkt weldra uitgeput neder. Wie
echter geloofd dat zijn God en Vader, de
ewige Schepper, door Wiens wil alle dingen,
sienlijke en onzienlijke, naar hun wezen zijn en
geschapen zijn, ook de idee der school heeft
bepaald, die jaagt naar het ideaal, of hij het
grijpen mocht, omdat hij er door gegrepen is.

Moed heeft hij, die de Vrije school dient,
noodig tegen over zooveel als door baatucht
gedreven haar schade doen. Vader A. meent
dat zijn zaak wel over kan gaan en komt bij
den onderwijzer, die het anders en beter insiet
met de dreiging, dat hij zijn jongen van de school
zal nemen. Moeder B. tracht met des onderwij-
zers kalf te ploegen om voor haar dochtterje
meer toegankelijkheid te verkrijgen dan oorbear
is. Nu eens is het een klasseonderwijzer, dien
men, door hem een beter getuigschrift te geven
dan hem toekomt, gaarne aan een ander wil
overdoen, dan komt weer een vriend met eene
aanbeveling die niet in den haak is, straks vraagt
een hooger geplaatst in staat of maatschappij
wat niet met het wezenlijk belang der school
overeenkomt. Steeds is er zedelijke moed noodig
om tegen al dergelijke verzoeken, die een ieder
Uwer uit zijne ervaring gemakkelijk vermeerde-
ren kan, onwrikbaar het waarachtig belang der
Vrije school te handhaven.

Ik noemde daar zoo even het trage conserva-
tisme dat bestreden moet worden; meer moed
echter is er noodig om in te gaan tegen velerlei
mode van den dag op het gebied van school en
onderwijs. Zoo licht worden paedagogische ket-
tingen bedektelijk ingevoerd! Hoe velen zijn er
bijv. niet, welke in Herbaris paedagogiek, die
op een geheel verkeerd psychologischen grond-
slag rust, de hoogste wijsheid zien, omdat zij in
vele Duitse scholen en boeken gevolgd wordt
en aanbevolen. Hoe weinig hebben den moed
om hier ernstig te onderzoeken wat er ondanks
den verkeerdten grondslag goed mag zijn in

Herbaris leer, om te overwegen of en hoe da
goede bij ons kan worden toegepast, maar ook
om, tegen eene zoogenoemd wetenschappelijke
strooming in, wel bewust te verwerpen wat ver-
keerd is.

Moed, zedelijke moed, wordt er vereischt om
de Vrije Christelijke school te houden bij de
eenvoudigheid en zuiverheid van Gods Woord.
De stroom is zoo breed en machtig van hen,
die het gezag van dat Woord, openlijk of be-
dektelijk, ondermijnen, ‘t zij met de wapenen
eener schijnbaar kritische wetenschap of wel
met eene ethische vroomheid, die meent het
ook zonder een Bijbel op de school nog wel
te kunnen stellen, als er maar een stil getuigenis
des harten is, of ook door de nooden van dit
tijdelijke leven een overwicht te geven boven
het ééne noodig.

Wie tegenover dien stroom niet stand durft
houden met het ééne woord: „er staat geschre-
ven,” die kan geen trouw dienaar zijn van de
Vrije Christelijke school.

Het is goed, dat Prof. Woltjer op deze
zedelijke eischen den nadruk legde.

De school is er in de eerste plaats, om
het kind op te voeden. En opvoeden kan
alleen een onderwijzer, die zelf een man
van een hoog zedelijk karakter is, een man
van moed en van heiligen levensernst.

Voor Kootwijks Scholen.

Ingekomen bij den ondergeteekende en in
hartelijken dank ontvangen: Van den heer
W. Visser te Dronrijp f 2.04; Van Ds. H.
Lange te Gaastmeer, deel der collecte f 2.19.
D. HULLEMAN,

Kootwijk. Penningmeester.

Uit de Pers.

Voldaanheid over eigen arbeid voegt den
Christen niet. Ook onze beste werken blijven
onvolmaakt.

Maar tegenover de wel wat pessimistische
beschouwingen, die in sommige bladen over
de Vrije Universiteit en haar gering aantal
hoogleraren werden gehouden, mag toch wel
eens een andere stem bekluisd, die van gansch
onverachtelijke zijde komt, en waaruit eenige meer-
dere waardeering spreekt.

In een ingezonden artikel in *De Tijd*, het hoofd-
orgaan der Roomschen in ons land, wordt in
verband met het plan om een Roomsche Uni-
versiteit te stichten, het volgende over de Vrije
Universiteit geschreven:

Aan de Vrije Universiteit hebben de faculteiten
van rechten en letteren niet een klein leeraars-
personeel, maar een zeer klein (veel kleiner dan
wij zullen kunnen stellen), en toch speelt een
student in de klassieke letteren het klaar een paar
maanden vóór zijn candidaats aan de Vrije het
candidaats aan de Gemeentelijke Universiteit af te
leggen; toch verkrijgt de heer Rutgers, jurist der
Vrije, eene eervolle vermelding voor de oplossing
eener leidsche prijsvraag; toch promoveeren de
studenten der Vrije op proefschriften, die in geen
enkel opzicht bij die der andere Universiteiten
achterstaan, ja, ze vaak in belangrijkheid over-
treffen; toch wordt Dr. Woltjer onder-voorzitter
van het groter philologencongres en geniet de
eer, bij aanwezigheid van Prof. Speijer, inleider van
het debat over het hoofdthema gekozen te worden;
toch noemt prof. Blok, wanneer hij Woltjer's jong
ste retorale rede naast de inaugurale reden van
twee openbare hoogleraren bespreekt, deze „de
rijke en diepninnige” (*Onze Eeuw*, Dec. 1901).
Over de talenten van een tweetal andere oud-
hoogleraren, die het tot minister van Binnenland-
ske Zaken brachten, behoeft niet gesproken te
worden, zij worden door vriend en vijand erkend.
Mijnheer de redacteur, de Vrije Universiteit heeft
een gred gedeelte van de overwinning ook op
electoraal gebied der christelijke partijen op haar
crediet; zij is een krachtige hefboom voor het
christelijk volk gewest; zij mag den Katholiken
als opwekkend, niet als afschrikwekkend voorbeeld
gesteld worden. Zij leverde niet „shalt werk”, maar
reeds de helft van het werk!

Aan haar ons eereg saluut!

Onze vrienden wijzen ons meest op onze
feilen. We zijn er om hun dankbaar voor. Maar
wanneer ze daarbij soms in den toonaard der
wanhoop vervallen, kan zulk een woord van een
tegenstander onzer Gereformeerde beginselen
toch toonen, dat men buitenaf over den invloed
en betekenis onzer Hooges